

**Mireia Ryšková, Mlada Mikulicová (ed.).
Myšlení o transcendenci. Červený Kostelec:
 Pavel Mervart 2013, 281 s. ISBN 978-80-7465-088-8**

MARTIN VAŠEK

Kolektív autorov sa v monografii zaoberá predovšetkým kresťanským poňatím *transcendencie* – interdisciplinárne, z viacerých aspektov, v rôznych kontextoch a dejinných obdobiach, u mnohých osobností. Pripomeniem, že samotný pojem je viacvýznamový a je používaný aj u ateistických autorov. Z českého prostredia môžem spomenúť filozofa Otakara Fundu. Kniha je súborom dvanástich príspevkov, s úvodným slovom docentky Mirei Ryškovej a s doslovom dekana KTF UK Prokopa Broža. Vychádza v rámci projektu *Transcendence a její interpretace v teologii a umění*, riešenom akademickými pracovníkmi na KTF UK.

V prvom príspevku sa M. Ryšková zaoberá špecifikami hermeneutiky apoštola Pavla, Pavlovým chápaním zjavenia, Krista, ale i seba samého a svojho vlastného poslania. „V jeho interpretácii rané cirkevných tradíc (hermeneutice) nehrajú zásadnú rolu odkazy na doslovné znenie Ježíšových výroků, nýbrž sama skutočnosť ukrižovania a zmŕtvychvstania jakožto místo výsostného Božského zjavení“ (s. 38).

David Vopřada približuje mystagogickú metódu u Ambróza Milánskeho. Zmyslom mystagogickej katechézy (ktorá je zároveň biblickým komentárom), bolo objasniť zmysel sviatostí, „ukázať, *jak* mít účast na tajemství Krista“ (s. 40). Sviatostné tajomstvá je možné pochopiť iba vo väzbe na Krista, vo sviatostnom živote samotnom, čo pre Ambróza znamenalo nepredkladať mystériám tým, ktorí do nich neboli zasvätení.

Text Mlady Mikulicovej je v publikácii výnimkou – nezaobera sa kresťanským, ale islamským myslením. Autorka si zvolila postavu Ghazálího, ktorý definuje základné pojmy a mechanizmy pochopenia Božích atribútov (s. 57). Množstvo mien Boha (multiplicita atribútov) odkrýva/vyjavuje Božiu esenciu (špecifické aspekty esencie). Vyslovovať mená Boha a mať k nim úctu, vedie k túžbe pripodobniť sa mu a viac sa približovať k Pravde. Ghazálí sa približuje aj kresťanským postojom svojimi formuláciami „získavať významy Božích atribútov pre seba“, „ozdobiť sa nimi“, „stať sa ako Pán“ (s. 68).

David Svoboda sa zaoberal chápaním stvorenia u Akvinského s upriamením sa na teóriu (a kategóriu) vzťahu. Poukazuje na zásadný rozdiel medzi Bohom a stvoreným súcnom, čo implikuje špecifické chápanie ich vzťahu, odlišné od relácie dvoch konečných súcien (napr. stvorenie nie je zmena – *mutatio*). Iba dodávam, že túto dôležitú tematiku Akvinského filozofie v konfrontácii s Heideggerovým myslením spracoval J. B. Lotz (česky *Martin Heidegger a Tomáš Akvinský*).

Martin Zlatohlávek sa zamerl na pojem *disegno* a tému základu ľudskej umeleckej činnosti v teóriach renesancie a manierizmu. Pre teoretikov umenia bolo otázkou, či sa umeleck  schopnosť človeka odvodzuje z ľudského ducha, alebo je potrebn  hľadať jej pôvod v inom, „vonkajšom“, božskom základe, či má prirodzen , resp. nadprirodzen  zdôvodnenie. Napr. podľa Zuccariho je *disegno* „božsk  iskra“ v nás, časť božej vlastnej substancie (s. 105).

Karel Sládek analyzuje texty kardinála Špidlíka, v ktorých popredn  znalec východnej spirituality interpretoval niektor  diela českého umenia. Autor si v príspevku všima predovšetkým teológiu anamnézy.

Explicitne sa tematike transcencie venuje príspevok Prokopa Broža. V úvode autor klade kľúčov  metodologick  otázku: ako otázku transcencie v bec otvorit  (ako ju uchopiť, pristúpiť k nej)? Inšpiratívnym je preňho myslenie H. U. von Balthasara. Osobne mi myšlienky švajciarskeho teológa evokovali niektor  motívy a prístup J.-L. Mariona. Keďže nie som znalcom francúzskeho fenomenol ga, zaujímalo by ma, či reflektoval aj dielo tohto teológa.

Adolph Gesch , ktorého prvky teologickej reflexie približuje Denisa  ervenkov , si kládol otázky vlastn  mnohým jeho neveriacim súčasníkom. Z článku čitateľ vníma Gesch ho ako teológa, ktor  nesporne pociťoval (tak ako in  kresťansk  teológovia jeho doby) ťažkosti neveriaceho človeka, nenach dzaj ceho prístup k Bohu, či transcendentnej skutočnosti. Gesch  nielen odpovedal, ale možno povedať, že skôr kládol veľa otázok a vo svojich úvahách nachádzal nem lo podnetov aj vo filozofii (Heidegger, Lévinas, Ricoeur).

David Bouma predstavuje myšlienky nemeckého novozákonného exegeta Klausu Bergera, ktor  je z jeho pohľadu zástancom exegezy slúžiacej zjaveniu, „z stancem exegeze, jež stojí ve službě Transcendence vstupující do dějin“ (s. 162). Výsledky jeho exegetickej práce však mnoh  nezdieľajú a je považovan  za kontroverzného teológa. Príspevok oceňujem z dôvodu približenia Bergerovho myslenia, ktor  kriticky reflektuje dejiny nemeckej exegetickej tradície, dáva podnety pre nov  interpretavn  prácu vo vnútri kresťanstva a objasňuje svoju *hermeneutiku dôvery*.

Jaroslav Lorman chápe rozhodnutie človeka ako akt seba-transcencie. Zaoberá sa analýzou životných rozhodnut  z pohľadu morálnej teológie (zvl st obr tenim ako špecifickým typom rozhodnutia).

Pedagogicky orientovan   l nok Noemi Bravenej oboznamuje čitateľa s *teológiou detí* a jej tromi smermi záujmu. Dieťa je podľa odborníkov v tejto disciplíne ch pan  ako bytosť schopn  klást otázky, hľadať a svojim spôsobom interpretovať obsahy zjavenia (transcendentna). Autorka sa tiež zaoberá významom kresby v náboženskej pedagogike. Jedinečné detsk  premýšľanie o transcencii (Bohu, „nebeskom svete“) sa odzrkadľuje v špecifickom v tvornom zobrazení.

V poslednom príspevku sa Josef Bartoň venuje  esk m prekladom Biblie v 20. storo i, keď na z iatku tohto storočia dochádza k zrodu modern ho

českého biblického prekladu, dištancujúceho sa od „dávneho diskurzu“ (s. 226). Významné miesto patrí *Českému ekumenickému prekladu*. Autor pripomína aj názory popredných filológov, ktorí hodnotili proces formovania nového biblického štýlu a pristupuje k nim kriticky. V poslednej časti príspevku vymedzuje a charakterizuje *nový biblický štýl* a podnecuje k jeho hlbšej odbornej reflexii.

„Transcendence je natolik bohatá, že dáva napříč dějinami prostor pro stále nové přístupy, prozrazující vždy novou angažovanost lidského ducha“ (s. 133). Domnievam sa, že publikácia je príkladom práve takejto angažovanosti. Prezentuje myšlienky ľudského ducha, ktorý bol a neustále je konfrontovaný s darujúcim sa bohatstvom Transcendentného.

Kniha je výpoveďou o transcencii z náboženského/teologického pohľadu. Tým sa diferencuje od filozofického prístupu, pre ktorý je charakteristická nemožnosť vypovedať o vôli Boha. Ako ukázal nemecký filozof Richard Schaeffler, filozof nedokáže racionálne spoznať slobodné božie spásne činy, jeho vôľu, čo implikuje diferenciu aktu viery od aktu vedenia (prirodzeného poznania; česky *Filosofie náboženství*, 2003). Myslím si, že môžeme dejiny kresťanstva chápať aj ako dejiny rozmanitých ľudských odpovedí na vôľu Boha.

Monografiu vnímam ako pevne vsadenú do kresťanskej tradície, vyrastajúcu z jej „pôdy“: neuvažuje o abstraktnom, bližšie nevymedzenom transcendentne, ale o „tvári transcencie“, o tvári Boha oslovujúcej človeka. Hovorí o Bohu blízkosti, ktorý je prítomný v intimitate ľudského vnútra (Augustínov *magister interior*) a uprostred hmotného sveta: „Transcendence se tedy nevyznačuje jen přesažnými, obrovskými, dech beroucími horizonty, ona je též obsažena ve skrytu, v nejmenším“ (s. 244).

Knihu vnímam ako nesporne cennú pre teológov, študentov teológie a religionistov. Na viacerých miestach presahuje aj do oblasti filozofie a z tohto dôvodu môže byť vhodným doplnením knižnice filozofa (tematika transcencie, hermeneutiky, stredovekého myslenia, kreácie). S potešením som si (osobne aj odborne zameraný na filozofiu náboženstva) monografiu prečítal.